

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 64/04-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 23. marca 2004 predbežne prerokoval sťažnosť M. Š., bytom P., t. č. vo väzbe v Ústave na výkon väzby Zboru väzenskej a justičnej stráže v L., zastúpeného advokátom JUDr. J. V., B. B., ktorou namietal porušenie čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Ntv II 3/04 z 11. januára 2004, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. Š. **o d m i e t a** ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Podaním z 3. marca 2004 doručeným Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 9. marca 2004, požaduje M. Š., bytom P., t. č. vo väzbe v Ústave na výkon väzby Zboru väzenskej a justičnej stráže v L. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpený advokátom JUDr. J. V., B. B., vyslovenie porušenia čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Ntv II 3/04 z 11. januára 2004 zrušenie uznesenia a vrátenie vecí na ďalšie konanie.

Sťažovateľ uvádza, že uznesením Okresného súdu Prievidza (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. Tp 53/02 z 22. marca 2002 bol vzatý do väzby z dôvodov uvedených v ustanovení § 67 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku ako obvinený z trestného činu vydierania, nedovoleného ozbrojovania a prípravy k vražde podľa § 235 ods. 1 a 2 písm. b), § 235 ods. 1, § 185 ods. 2 a § 219 ods. 1 Trestného zákona. Ďalším uznesením okresného súdu sp. zn. 1 Tp 53/02 z 28. júna 2002 bol dôvod väzby rozšírený aj v zmysle § 67 ods. 2 Trestného poriadku. V priebehu prípravného konania bola lehota trvania väzby viackrát predĺžená. Dňa 19. septembra 2002 bola podaná na sťažovateľa obžaloba Krajskému súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) a 28. februára 2003 bol sťažovateľ uznaný vinným a bol mu uložený trest odňatia slobody v trvaní desiatich rokov so zaradením do II. nápravno výchovnej skupiny. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 To 28/03 z 21. mája 2003 bol rozsudok krajského súdu zrušený a vec mu vrátená na ďalšie konanie, pričom zároveň žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby bola zamietnutá. Ďalšími relevantnými skutočnosťami, ktoré mali predchádzať porušeniu označeného základného práva, boli podľa názoru sťažovateľa uznesenia krajského súdu, ktorými tento zamietol sťažovateľove žiadosti o prepustenie z väzby. V uznesení krajského súdu sp. zn. 1 T 22/02 zo 7. novembra 2002 bolo konštatované, že samotná skutočnosť, že sa proti sťažovateľovi vedie trestné stíhanie pre trestný čin s trestnou sadzbou odňatia slobody od 10 do 15 rokov, odôvodňuje ďalšie trvanie väzby v zmysle § 67 ods. 2 Trestného poriadku. Z uznesenia vyplýva poučenie, podľa ktorého sťažnosť proti nemu nie je prípustná. Sťažovateľ ďalej na hlavnom pojednávaní konanom 28. februára 2003 opätovne požiadal o prepustenie z väzby opierajúc sa o nález ústavného súdu III. ÚS 79/02 z 21. augusta 2002, no krajský súd žiadosť o prepustenie z väzby zamietol, pričom uznesenie do dnešného dňa nebolo sťažovateľovi doručené. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Ntv II 3/04 z 11. januára 2004 bola predĺžená lehota trvania väzby so strohým konštatovaním, že sťažovateľ môže ovplyvňovať svedkov a že je naďalej stíhaný pre trestný čin s takou trestnou sadzbou, ktorá umožňuje použitie § 67 ods. 2 Trestného poriadku.

Podľa názoru sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Ntv II 3/04 z 11. januára 2004 došlo k porušeniu jeho práv vyplývajúcich z čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4

dohovoru. Najvyšší súd v rozpore s ustanovením § 147 ods. 1 Trestného poriadku a čl. 5 ods. 4 dohovoru pri rozhodovaní o predĺžení väzby nepreskúmal celé predchádzajúce konanie a nevyvodil správne závery o zákonnosti ďalšieho trvania väzby. Sťažovateľ je tej mienky, že najvyšší súd postupoval rutinérsky, keď sa uspokojil so strohým konštatovaním, že dôvody väzby podľa § 67 ods. 2 Trestného poriadku naďalej trvajú tak, ako to konštatoval krajský súd v predchádzajúcom uznesení zo 7. novembra 2002. Zaoberal sa iba dôvodnosťou podozrenia zo spáchania trestného činu a neskúmal sťažovateľove námietky komplexne.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto

možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02).

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone.

Podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem (...) prípadov, pokiaľ sa tak stane (...) zákonným zatknutím (...) za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní.

Podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanovením ods. 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadil jeho prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

Keďže ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania, za predmet tohto konania treba považovať v zmysle návrhu nálezu (petitu) obsiahnutého v sťažnosti uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Ntv II 3/04 z 11. januára 2004. Vzhľadom na túto skutočnosť sa ústavný súd nezaoberal tvrdením sťažovateľa, podľa ktorého uznesenie krajského súdu z 28. februára 2003 o neprepustení sťažovateľa z väzby nebolo doteraz písomne doručené a ďalším tvrdením, podľa ktorého uznesenie krajského súdu sp. zn. 1 T 22/02 zo 7. novembra 2002, ktorým bola zamietnutá žiadosť o prepustenie z väzby, obsahuje poučenie o neprípustnosti sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu treba sťažnosť považovať za zjavne neopodstatnenú.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru treba uviesť, že dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu podľa § 219 ods. 1 Trestného zákona v čase rozhodovania najvyššieho súdu stále jestvovalo. Napokon túto skutočnosť sťažovateľ nenamieta, keďže nedôvodnosť ďalšieho trvania väzby založil na argumente, že samotná existencia dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu v danej fáze trestného konania už nepostačuje na jeho ďalšie zotrvanie vo väzbe. Preto je zjavné bez ďalšieho, že o porušenie čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru ísť nemôže.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 5 ods. 4 dohovoru treba uviesť, že podľa názoru ústavného súdu skutkový stav, ktorý sťažovateľ uvádza, nie je v príčinnej súvislosti s týmto článkom.

Predovšetkým treba konštatovať, že najmarkantnejší rozdiel medzi ustanovením čl. 5 ods. 3 dohovoru na jednej strane a ustanovením čl. 5 ods. 4 dohovoru na druhej strane spočíva v tom, že v prvom prípade ide len o tie eventuality pozbavenia slobody, ktoré sú uvedené v čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, kým v druhom prípade ide o všetky eventuality pozbavenia slobody, ktoré sú uvedené v čl. 5 ods. 1 dohovoru.

Článok 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 dohovoru tvoria jeden celok. Pritom čl. 5 ods. 3 dohovoru obsahuje v sebe dve záruky. Prvá zabezpečuje zatknutej osobe intervenciu súdu ihneď po zatknutí a zabezpečuje tak súdnu kontrolu zatknutia. Účelom druhej záruky je zabrániť tomu, aby obvinený zostával príliš dlho vo väzbe pred vyhlásením rozsudku. Prvá záruka sa vzťahuje predovšetkým na zadržanie a podobné inštitúty, druhá sa týka väzby (De Jong c. Holandsko, 1984, séria A, č. 77, s. 15, § 52; Tomasi c. Francúzsko, 1992, séria A, č. 241-A, s. 35, § 89).

Predmet sťažnosti sa v danej veci týkal len druhej záruky v zmysle čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 dohovoru, pretože sťažovateľ namietal, že nie je splnený zákonný dôvod väzby podľa cit. § 67 ods. 2 Trestného poriadku vzhľadom na jej trvanie (dĺžku). Ústavný súd tento zákonný dôvod väzby (t. j. podľa § 67 ods. 2 Trestného poriadku) z hľadiska jej

trvania mal už príležitosť skúmať a v jednom zo svojich prvých rozhodnutí v tejto súvislosti uviedol, že „určitú pochybnosť o relevantnosti dôvodov jeho použitia však možno mať s ohľadom na to, že podľa názoru ústavného súdu ide o dôvod na vzatie do väzby a jej trvanie, ktorý môže byť relevantný a dostatočný pre takéto opatrenie zásadne len v počiatočnej fáze trestného stíhania pre trestný čin, na ktorý sa toto ustanovenie vzťahuje“ (nález sp. zn. II. ÚS 55/98 z 18. októbra 2001). Ústavný súd v tejto veci okrem iného skúmal, či dotknutý krajský súd „dbal o to, aby vzhľadom na všetky okolnosti prípadu trvanie väzby v tejto trestnej veci neprekročilo nevyhnutnú dobu, a tak zaručil navrhovateľovi jeho právo na osobnú slobodu v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, resp. jeho právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania na slobodu v zmysle čl. 5 ods. 3 dohovoru“. Ústavný súd teda v podstate rovnaké námietky, aké boli uplatnené sťažovateľom aj v predmetnej veci, skúmal podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru [aj v súvislosti s čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru] a pokiaľ nevyslovil porušenie týchto článkov dohovoru, tak len preto, že nepovažoval už za nevyhnutné sa o tom vysloviť po tom, ako zistil a vyslovil v danej súvislosti porušenie čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy. Ústavný súd teda na námietky týkajúce sa „opodstatnenosti zákonného dôvodu väzby podľa § 67 ods. 2 Trestného poriadku vzhľadom na dĺžku väzby“ aplikoval v citovanom rozhodnutí čl. 5 ods. 3 dohovoru [v spojení aj s čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru] a nevidí žiadny dôvod na to, aby sa v danej veci od tohto jeho skoršieho právneho názoru odchýlil, naviac, ak podľa jeho názoru predmetná vec nie je identická s vecou sp. zn. III. ÚS 79/02, na ktorú sa sťažovateľ pri aplikovaní čl. 5 ods. 4 dohovoru odvolával (mutatis mutandis I. ÚS 136/03).

K tomu je potrebné dodať nasledovné: Z čl. 5 ods. 4 dohovoru vyplýva, že tento sa vzťahuje na všetky prípady pozbavenia slobody vymenované v čl. 5 ods. 1 dohovoru, teda vzťahuje sa aj na súdnu kontrolu zákonnosti väzby. Ak o počiatočnom pozbavení slobody rozhodol súd, alebo ak zatknutá osoba bola predvedená pred sudcu, ktorý potom rozhodol o jej väzbe (čl. 5 ods. 3 dohovoru), čl. 5 ods. 4 sa neuplatní, lebo súdna kontrola požadovaná týmto ustanovením je obsiahnutá už v tomto počiatočnom rozhodnutí. „Je jasné, že účelom čl. 5 ods. 4 je zabezpečiť zatknutým alebo inak slobody pozbaveným osobám právo na súdnu previerku zákonnosti opatrenia, ktorým boli pozbavené slobody. Ak rozhodnutie o pozbavení slobody vydal správny orgán, čl. 5 ods. 4 bezpochyby zaväzuje štáty poskytnúť

zatknutej osobe možnosť obrátiť sa na súd, ale z ničoho nevyplýva, že to platí aj vtedy, keď takéto rozhodnutie vydal súd na základe súdneho konania. V tomto ostatnom prípade kontrola podľa čl. 5 ods. 4 je obsiahnutá už v pôvodnom rozhodnutí.“ (De Wilde c. Belgicko, 1971, séria A, č. 12, s. 40, § 76).

To však neznamená, že v prípade väzby sa ustanovenie čl. 5 ods. 4 dohovoru nemôže vôbec aplikovať. Počiatočné rozhodnutie súdu nemusí nutne ospravedlňovať väzbu počas celej doby jej trvania, lebo okolnosti, na ktorých bolo rozhodnutie založené, sa mohli zmeniť. Článok 5 ods. 4 dohovoru preto vyžaduje periodickú súdnu kontrolu dlhšie trvajúceho pozbavenia slobody vrátane väzby. Osoba vo väzbe musí mať preto možnosť nechať preskúmať zákonnosť väzby v primeraných intervaloch (Bezicheri c. Taliansko, 1989, séria A, č. 164, s. 10, § 20). „Dĺžka intervalov a frekvencia kontrol závisí od povahy pozbavenia slobody a od okolností prípadu. Zatiaľ čo pri detencii duševne chorých osôb intervaly medzi jednotlivými kontrolami môžu byť relatívne dlhšie, periodické súdne kontroly väzby sa musia uskutočňovať v relatívne krátkych intervaloch, lebo z hľadiska dohovoru ide o opatrenie, ktorého trvanie je prísne limitované, pretože je založené na potrebách konania, ktoré sa musí viesť rýchle.“ (Bezicheri c. Taliansko, 1989, séria A, č. 164, s. 11, § 21).

V rozsudku A. c. Bulharsko z 28. októbra 1998 sa Európsky súd pre ľudské práva zaoberal sťažnosťou tak z hľadiska čl. 5 ods. 3, ako aj z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru. Vo vzťahu k čl. 5 ods. 3 dohovoru okrem iného uviedol: „Pokiaľ ide o dobu väzby, trvala približne dva roky. Súd pripomína, že bdiť nad tým, aby dĺžka vyšetrovacej väzby neprekročila primeranú lehotu, prislúcha na prvom mieste vnútroštátnym súdnym orgánom. Za týmto účelom musia preskúmať všetky okolnosti, ktoré môžu odhaliť alebo vyvrátiť existenciu reálnej požiadavky verejného záujmu, ktorý s ohľadom na prezumpciu neviny ospravedlňuje výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody, a uviesť ich vo svojich rozhodnutiach týkajúcich sa žiadostí o prepustenie na slobodu. Predovšetkým na základe týchto odôvodnení, rovnako ako nesporných skutočností uvedených sťažovateľom v jeho žiadostiach, musí Súd rozhodnúť, či došlo k porušeniu čl. 5 ods. 3. (...) Trvanie dôvodného podozrenia, že zatknutá osoba spáchala trestný čin, je podmienkou sine qua non regulárnosti držania vo vyšetrovacej väzbe, avšak po určitej dobe už nepostačuje. Súd potom musí

posúdiť, či ostatné dôvody uvedené vnútroštátnymi orgánmi i naďalej ospravedlňujú zbavenie slobody. Pokiaľ ich považuje za relevantné a dostatočné, zaoberá sa ďalej tým, či príslušné orgány postupovali v konaní so zvláštnou naliehavosťou.“ Európsky súd pre ľudské práva z hľadiska čl. 5 ods. 3 dohovoru posudzoval predovšetkým dôvody bulharských súdov uvedené v ich rozhodnutiach, ktorými preskúmali zákonnosť väzby pána A. a zamietli jeho žiadosti o prepustenie na slobodu s odôvodnením, „že dotýčny bol obvinený zo série závažných trestných činov a prepustenie by s ohľadom na trvalý charakter jeho trestnej činnosti bolo doprevádzané nebezpečenstvom recidívy“, teda Európsky súd pre ľudské práva sa zaoberal z hľadiska tohto článku „existenciou reálnej požiadavky verejného záujmu, ktorý s ohľadom na prezumpciu neviny ospravedlňuje výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody“, t. j. dôvodmi väzby z hľadiska ich súladu s vnútroštátnymi právnymi predpismi a dohovorom.

Vo vzťahu k čl. 5 ods. 4 dohovoru okrem iného uviedol: „Súd pripomína, že čl. 5 ods. 4 zabezpečuje každému, kto bol zatknutý alebo zadržaný, právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd vykonal kontrolu dodržiavania procesných a hmotnoprávných podmienok nevyhnutných pre zákonnosť zbavenia slobody v zmysle čl. 5 ods. 4. Hoci konanie uvedené v čl. 5 ods. 4 nemusí byť vždy doprevádzané zárukami podobnými tým, ktoré predpisuje čl. 6 ods. 1 pre občianskoprávne a trestné konanie, je nutné, aby malo súdny charakter a ponúkalo záruky adekvátne druhu príslušného zbavenia slobody. (...) Naviac čl. 5 ods. 4 vyžaduje, aby osoba držaná vo vyšetrovacej väzbe mohla v primeraných intervaloch podávať opravné prostriedky, ktorými by spochybnila zákonnosť väzby. Vzhľadom na to, že z pohľadu dohovoru musí takáto väzba mať striktne obmedzenú dĺžku, môžu byť periodické kontroly oddelené len krátkymi intervalmi.“ Európsky súd pre ľudské práva z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru posudzoval postup bulharských súdov pri preskúmaní žiadostí pána A. o prepustenie z väzby a konštatoval porušenie tohto článku práve z tohto dôvodu, keď uviedol, že „sťažovateľ mohol počas dvojročnej väzby dať len raz súdu preskúmať jej zákonnosť, pričom príslušný súd nenariadil jeho vypočutie“.

Na základe dosiaľ uvedeného možno povedať, že v súvislosti s väzbou pod ustanovenie čl. 5 ods. 3 dohovoru patrí skúmanie dĺžky trvania väzby, keďže podľa tohto ustanovenia každý, kto je zatknutý, má právo byť nielen súdený v primeranej lehote, ale aj

byť prepustený v primeranej lehote počas konania. Naproti tomu z ustanovenia čl. 5 ods. 4 dohovoru v súvislosti so skúmaním dĺžky trvania väzby možno vyvodiť právo na kontrolu dôvodnosti ďalšieho trvania väzby v určitých krátkych lehotách. Ide teda o právo periodicky požadovať takúto kontrolu. O porušenie čl. 5 ods. 4 dohovoru možno preto v súvislosti s väzbou spravidla hovoriť vtedy, keď vnútroštátne právo periodickú kontrolu neumožňuje alebo ju umožňuje v neprimerane dlhých lehotách, prípadne keď v konkrétnej veci rozhodujú sudy tak, že je tento princíp porušený.

Z uvedených dôvodov dospel ústavný súd k záveru, že z tvrdení sťažovateľa, podľa ktorých uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Ntv II 3/04 z 11. januára 2004 malo dôjsť k porušeniu jeho práv vyplývajúcich z čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 5 ods. 4 dohovoru, nevyplývajú žiadne skutočnosti umožňujúce konštatovať po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, že najvyšší súd uvedeným uznesením, ktorým predĺžil trvanie väzby sťažovateľa, nepreskúmal dôvodnosť jej ďalšieho trvania podľa § 71 ods. 2 Trestného poriadku alebo inak porušil princíp ustanovený v čl. 5 ods. 4 dohovoru. Sťažnosť sťažovateľa je preto zjavne neopodstatnená.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti rozhodol ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde o odmietnutí sťažnosti, tak ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. marca 2004